

2 Člen

Německá podstatná jména obvykle provází člen určitý (pro jednotlivé rody der, die, das) nebo neurčitý (ein, eine, ein). Není-li u podstatného jména člen, hovoří se v gramatice o tzv. členu nulovém.

2.1 Skloňování členu

Skloňování určitého členu

	muž. rod	žen. rod	stř. rod	mn. č.
1. p.	der	die	das	die
2. p.	des	der	des	der
3. p.	dem	der	dem	den
4. p.	den	die	das	die

Skloňování neurčitého členu

	muž. rod	žen. rod	stř. rod	mn. č.
1. p.	ein	eine	ein	—
2. p.	eines	einer	eines	—
3. p.	einem	einer	einem	—
4. p.	einen	eine	ein	—

Neurčitý člen netvoří množné číslo. V odpovídající větě plní jeho funkci v množném čísle člen nulový.

Srovnejte:

Wo ist **der** Brief?
Kde je ten dopis?

→ Wo sind **die** Briefe?
→ Kde jsou ty dopisy?

Ich brauche **einen** Teller.
Potřebuji talíř.

→ Wir brauchen Teller.
→ Potřebujeme talíře.

2.2 Užívání členu v němčině

Teoretická pravidla užívání členu v němčině jsou poměrně složitá. Kromě toho je v mnoha ustálených spojeních užívání daného členu závazné a nelze ho měnit. V následujícím odílu uvádíme základní pravidla užívání určitého, neurčitého a nulového členu.

2.2.1 Užití určitého členu

Určitý člen se užívá:

1 Při opakování zmínce (o osobě nebo věci se již dříve hovořilo). První zmínka, která často bezprostředně předchází, je provázena členem neurčitým nebo nulovým:

Ich habe **ein** Haus gekauft.

Koupil jsem dům.

(první zmínka, nová informace)

Das Haus liegt am Strand.

Ten dům je na okraji města.

(opakovaná zmínka)

Ich habe **einen** Bruder und **eine** Schwester.

Mám bratra a sestru.

Der Bruder ist Monteur, **die** Schwester geht noch in die Schule.

Bratr je montér, sestra ještě chodí do školy.

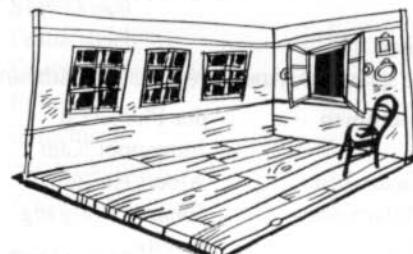
Im Kühlschrank kühlen wir Bier.

V chladničce chladíme pivo.

Das Bier haben wir schon gestern gekauft.

Koupili jsme to pivo už včera.

2 Je-li v dané situaci zřejmé, o které osobě nebo věci hovoříme (mluvčí i posluchač mají osobu nebo věc v bezprostřední blízkosti, na dosah nebo na dohled, nebo jsou o ní z jiných zdrojů informováni):

Schließen Sie **das** Fenster!

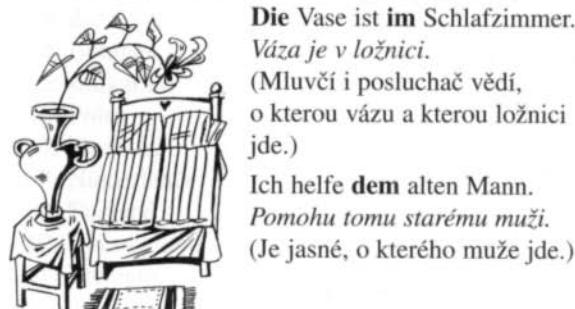
Zavřete okno!

(Jedno, popř. jediné okno v místnosti je otevřeno.)

Schließen Sie **die** Fenster!

Zavřete okna!

(Několik oken, popř. všechna okna v místnosti nebo budově jsou otevřena.)

Die Vase ist **im** Schlafzimmer.

Váza je v ložnici.

(Mluvčí i posluchač vědí, o kterou vázu a kterou ložnici jde.)

Ich helfe **dem** alten Mann.

Pomohu tomu starému muži.

(Je jasné, o kterého muže jde.)

Wie hat dir **das** Länderspiel gefallen?

Jak se ti líbilo to mezinárodní utkání?

(Mluvčí ví nebo předpokládá, že posluchač utkání zhlédl.)

3 U podstatných jmen označujících věci jedinečné, které existují nebo existovaly jen jednou:

die Sahara

der Mond (*Měsíc*)

das Ozonloch (*ozónová díra*)

der Südpol (*jižní pól*)

die UNESCO

die Prager Burg (*Pražský hrad*)

der Eiffelturm (*Eiffelova věž*)

die Pilsener Brauerei (*Plzeňský pivovar*)

die Heilige Schrift (*Písmo svaté*)

die Gotik (*gotika*)

Výjimkou jsou některé skupiny zeměpisných jmen (viz 1.5.2) a vlastní jména osob (viz 1.6) užívané s nulovým členem.

4 U podstatných jmen označujících nezaměnitelnou část, součást nebo skupinu většího celku:

die Hauptstadt Irlands (*hlavní město Irsko*)

die Bevölkerung eines Staats (*obyvatelstvo státu*)

die Scheinwerfer des Busses (*reflektory autobusu*)

der Inhalt des Koffers (*obsah kufru*)

Wasch dir **die** Haare!

Umyj si vlasy!

Mir tun **die** Zähne weh.

Bolí mě zuby.

Öffnen Sie **den** Mund!

Otevřete ústa!

Zeigen Sie mir **die** Zunge!

Ukažte mi jazyk!

5 U označení objektů, městských částí, institucí apod. ve spojení se jménem:

das Hotel Forum

(hotel Forum)

im Café Royal

(v kavárně Royal)

das Kino Praga

(kino Praga)

das Stadtviertel Motol

(městská čtvrť Motol)

der Betrieb LIAZ

(podnik LIAZ)

in **der** Straße Unter den Linden

(v ulici Unter den Linden)

6 U podstatných jmen, která vyjadřují zobecnění:

Ich gehe gern **ins** Kino.

Chodím rád do kina.

(Mluvčí nemá na mysli určité kino, ale kino vůbec.)

Inge besucht noch **die** Grundschule.

Inge ještě navštěvuje základní školu.

Wann gehst du gewöhnlich **ins** Bett?

Kdy chodíš obvykle spát?

Fahren wir mit **der** Straßenbahn oder mit **dem** Bus?

Pojedeme tramvají, nebo autobusem?

Warum waschen Sie nicht in **der** Waschmaschine?

Proč neperete v pračce?

7 U podstatných jmen, která mají v přívlastku řadovou číslovku:

Ich muss mir noch **den** dritten Band kaufen.

Musím si ještě koupit třetí svazek.

Morgen ist **der** sechste April.

Zítra je šestého dubna.

Wir saßen in **der** zwölften Reihe.

Seděli jsme ve dvanácté řadě.

8 U podstatných jmen s přídavným jménem ve 3. stupni:

Hunger ist **der** beste Koch.

Hlad je nejlepší kuchař.

Das ist **der** schwärzeste Tag meines Lebens.

To je nejčernější den mého života.

Welches ist **der** höchste Berg Afrikas?

Která je nejvyšší hora Afriky?

9 Obvykle před podstatnými jmény, jimž v přívlastku předchází tato přídavná jména:

(der, die, das) betreffende, damalige, eigentliche, einzige, erwähnte, folgende, heutige, hintere, letzte, linke, mittlere, nächste, oben genannte, obere, rechte, übrige, untere, vergangene, vorliegende (+ podstatné jméno)

Das ist **die** einzige Möglichkeit.

To je jediná možnost.

Die oben genannte Regel gilt nicht immer.

Výše uvedené pravidlo vždy neplatí.

Der nächste Zug nach Nürnberg fährt in 5 Minuten ab.

Příští vlak do Norimberka odjíždí za pět minut.

10 U látkových jmen, pokud jsou blíže určena nebo vyjadřují konkrétní dávku:

Wie schmeckt dir **der** Wein?

Jak ti chutná **to** víno?

(to, které piješ)

Das Bier wird in Prag gebraut.

To pivo se vaří **v** Praze.

(to, které kupuješ)

Was kostet **das** Eis?

Kolik stojí **ta** zmrzlina?

(ta, o kterou máme zájem)

V češtině se v obdobných větách užívá ukazovací zájmeno **ten**, **ta**, **to**:

Jak ti chutná **to** víno?

2.2.2 Užití neurčitého členu

Neurčitý člen se užívá:

1 U podstatných jmen v jednotném čísle, která vyjadřují osobu nebo věc, o niž je zmínka poprvé (nová informace):

Ich habe zu Weihnachten **ein** Fahrrad bekommen.
K Vánocům jsem dostal kolo.

Sie trägt seit Jahren **eine** Brille.
Už léta nosí brýle.

Die Schüler schreiben **ein** Diktat.
Žáci pišou diktát.

2 U podstatných jmen, která vyjadřují osobu nebo věc blíže neurčenou nebo libovolnou:

Ist hier in der Nähe **eine** Bank?
Je tady nablízku lavička?
(jakákoli)

Auf dem Tisch liegt **ein** Schlüssel.
Na stole leží (nějaký) klíč.
(nevíme jaký)

Haben Sie **eine** Zeitung?
Máte (nějaké) noviny?
(jakékoli)

Ein Herr hat Sie gesucht.

Hledal vás nějaký pán.

(nevíme, kdo to byl)

V češtině se v podobném případě užívá neurčité zájmeno **nějaký**:

Hledal vás **nějaký** pán.

3 U podstatných jmen zobecňujících určitý typ v přirovnání:

Er kleidet sich wie **ein** Clown.

Obléká se jako šašek.

Er spricht wie **ein** Amerikaner.

Mluví jako Američan.

Sie ist schlank wie **eine** Tanne.

Je štíhlá jako jedle.

4 U podstatných jmen s přídavným jménem ve 2. stupni, je-li po nich srovnání s als:

Ich habe **eine** bessere Kamera als Jürgen.

Mám lepší kameru / fotoaparát než Jürgen.

Unsere Nachbarn haben **einen** größeren Garten als wir.
Naši sousedé mají větší zahradu než my.

5 U podstatných jmen vyjadřujících veličinu v kvantitativních údajích se slovesem haben a předložkou von:

Das Haus hat **eine** Höhe von 15 Metern.
Dům má výšku 15 metrů.

Die Brücke hat **eine** Breite von 6 Metern.
Most má šířku 6 metrů.

Das Paket hat **ein** Gewicht von 2500 Gramm.
Balík má hmotnost 2500 gramů.

2.2.3 Užití nulového členu

Nulový člen se užívá:

1 U podstatných jmen v množném čísle, pokud by v odpovídající větě měla v jednotném čísle člen neurčitý:

Wir brauchen noch Gläser.

Potřebujeme ještě sklenice.

(Wir brauchen noch **ein** Glas.)

Es waren Kinder aus der Nachbarschaft.

Byly to děti ze sousedství.

(Es war **ein** Kind aus der Nachbarschaft.)

Vor dem Haus wachsen Linden.
Před domem rostou lípy.
(Vor dem Haus wächst **eine** Linde.)

2 U látkových jmen v jednotném čísle, jsou-li chápána obecně nebo předchází-li podstatné jméno vyjadřující míru, množství, hmotnost apod.:

Enthält das Getränk Alkohol?
Obsahuje ten nápoj alkohol?
Ich trinke lieber Tee.
Piju radši čaj.
Haben wir noch Zucker?
Máme ještě cukr?
Bringen Sie mir eine Tasse Kaffee.
Přineste mi šálek kávy.
Ich hätte gern 200 Gramm Schinken.
Chtěl bych 20 dekagramů šunku.

3 U podstatných jmen v osloveních a titulech:

Guten Tag, Herr Professor!
Dobrý den, pane profesore!
Bekomme ich das Taschengeld, Vati?
Dostanu to kapesné, tati?
Lieber Freund!
Milý příteli!
Womit kann ich dienen, gnädige Frau?
Čím poslužím, milostivá paní?
Ich suche Fräulein Wagner.
Hledám slečnu Wagnerovou.
Wir wohnen bei Frau Müller.
Bydlíme u paní Müllerové.

4 U podstatných jmen ve zvoláních (výstrahy, povely apod.):

Feuer!
Hoří! / Pal!
Hilfe!
Pomoc!
Hände hoch!
Ruce vzhůru!
Augen links!
Vlevo hled!
Vorsicht!
Pozor!

Achtung!

Pozor!

5 V pozdravech a přání (v ustálených spojeních):

Guten Abend.
Dobrý večer.
Auf Wiederhören.
Na slyšenou.
Gute Fahrt.
Dojedete dobře.
Herzlichen Glückwunsch.
Blahopřejí.

6 V nápisech, nadpisech, adresách, inzerátech, telegrafech:

Rauchen verboten!
Kouření zakázáno!
Eingang
Vchod
Sommerausverkauf
Letní výprodej
Betreten des Rasens verboten!
Vstup na trávník zakázán!
Umsturzversuch gescheitert
Pokus o převrat ztroskotal
Bahnhofstraße
Nádražní ulice
Koch gesucht.
Hledá se kuchař.
Komme Montag.
Přijedu v pondělí.

7 U vlastních jmen osob a zvířat:

Fritz ist schon weg.
Fritz už je pryč.
Grüßen Sie Helga!
Pozdravujte Helgu!
Heinz Mahnke wohnt im dritten Stock.
Heinz Mahnke bydlí ve třetím patře.
Fiffi hat Junge.
Fiffi má mládata.

Ale:

Wo ist denn **die** Helga?
Kde je ta Helga?

(V hovorovém jazyce vyjádření určitých vnitřních pocitů mluvčího, např. netrpělivosti.)

Ein Novák hat nach Ihnen gefragt.

*Ptal se na vás **nějaký** Novák.*

(Neurčitost.)

8 U podstatných jmen vyjadřujících povolání, funkci, národnost, původ, světový názor, vyznání nebo příslušnost k určité skupině lidí po slovesech sein, bleiben, werden, slovesech s als aj.:

Mein Vater ist Redakteur.

Můj otec je redaktorem.

Er arbeitet als Filmregisseur.

Pracuje jako filmový režisér.

Sie ist Pragerin.

Je Pražačka.

Mein Freund ist Pole.

Můj přítel je Polák.

Er handelt als Christ.

Jedná jako křesťan.

Ich bin Raucher.

Jsem kuřák.

Er ist Linkshänder.

Je levák.

Er war Kommunist.

Byl komunistou.

Pokud však mají tato podstatná jména hodnotící přívlastek, mívají člen neurčitý:

Er ist **ein** ausgezeichneter Maler.

Je to vynikající malíř.

Er ist **ein** guter Christ.

Je dobrý křesťan.

Sie ist **eine** starke Raucherin.

Je to silná kuřáčka.

9 U jmen obcí a zemí, pokud jsou středního rodu a nemají přívlastek (viz 1.5.2).

10 U podstatných jmen, po nichž bezprostředně následuje základní číslovka:

auf Seite 50

(na straně 50)

in Zimmer 3

(v pokoji č. 3)

auf Bahnsteig 4

(na 4. nástupišti)

auf Bild 2

(na obrázku č. 2)

auf Dia 10

(na diapozitivu č. 10)

in Tabelle 5

(v tabulce č. 5)

auf Kanal 23

(na 23. kanálu)

Er wohnt Jägerstraße 4.

Bydlí v Jägerstraße č. 4.

Die Ausnahmen finden Sie in Paragraph 10.

Výjimky najdete v paragrafu 10.

11 U podstatných jmen vyjadřujících příslušenství, součást nebo doplněk po předložkách mit a ohne:

ein Haus mit Garten

(dům se zahradou)

ein Zimmer ohne Bad

(pokoj bez koupelny)

ein Pullover mit Rollkragen

(svetr s ohnovacím límcem)

Bier ohne Schaum

(pivo bez pěny)

12 V řadě ustálených spojení podstatného jména se slovesem, zejména ve spojení se slovesy haben, spielen, tanzen, üben, lernen, sprechen, rauchen aj.:

Angst, Appetit, Durst, Ferien, Fieber, Geburtstag, Glück, Hunger, Lust, Pech, Urlaub, Verspätung
haben;

Handball, Schach, Geige, Soldaten **spielen;**

Walzer, Polka **tanzen;**

Klavier **üben;**

Radio, Musik, Jazz **hören;**

Deutsch, Tschechisch **sprechen;**

Japanisch, Mathematik **lernen.**

13 Člen se obvykle nepoužívá u podstatných jmen, pokud jsou provázena zájmeny, číslovkami nebo jinými slovy, která člen gramaticky nahrazují:

mein Bruder

etwas Brot

dieser Tag

zwei Gläser

einige Beispiele
alle Fragen
welches Spiel
Heikes Mutter
Deutschlands berühmtester Dichter
Prags Straßen

Poznámky:

1. V definicích může mít definované slovo určitý nebo neurčitý člen, u látkových podstatných jmen určitý nebo nulový člen, jsou-li v množném čísle, pak rovněž určitý nebo nulový člen. Obecnější, vysvětlující slovo v definici má člen neurčitý (v množném čísle nulový):

Der / ein Hund ist ein Haustier.

Pes je domácí zvíře.

(Die) Hunde sind Haustiere.

Psi jsou domácí zvířata.

(Das) Eisen ist ein Metall.

Železo je kov.

2. V ustálených spojeních, obratech a příslovích je užívání členu ustáleno, často se neřídí výše uvedenými pravidly a nelze je měnit. Tato spojení je nutno se naučit:

zu Hause

(doma)

an Bord

(na palubě)

von Haus zu Haus

(od domu k domu)

aus einer Mücke einen Elefanten machen

(dělat z komára velblouda)

einen Affen haben

(mít opičku)

die Katze im Sack kaufen

(kupovat zajíce v pytlí)

Wie die Arbeit, so der Lohn.

Jaká práce, taková odměna.

3. Splynávání členu určitého s předložkou viz kapitola 7.

Cvičení k 2.1 – 2.2

Cvičení 22

Dejte podstatná jména do množného čísla (pokud lze) a v případě potřeby upravte slovesný tvar:

a)

1. Hilfst du dem Kollegen?
2. Wir testen ein Medikament.
3. Frag die Verkäuferin!
4. Raten Sie der Studentin!
5. Ich kaufe eine Wanderkarte.
6. Der Hund hat Hunger.
7. Einem Kind macht so was Spaß.

b)

1. Die Dame ist Russin.
2. Ist die Mutter des Kindes schon da?
3. Der Ausländer schenkte dem Gastgeber ein Souvenir.
4. An der Wand hängt ein Porträt des Schlossherrn.
5. Der Student wohnt hier in einem Studentenheim.
6. Der Mann arbeitet als Maurer in einer deutschen Stadt.
7. Auf dem Tisch steht noch Bier, aber der Guest ist schon weg.

Cvičení 23

Dejte podstatná jména do jednotného čísla a v případě potřeby upravte slovesný tvar:

a)

1. Ich brauche die Schlüssel.
2. Lernst du Fremdsprachen?
3. Er erzählt Witze.
4. Die Hemden sind wieder modern.
5. Wir suchen noch Hilfsarbeiter.
6. Bücher kaufe ich mir immer gern.
7. Hast du schon die CDs?

b)

1. Können Tiere denken wie Menschen?
2. Kennen Sie die Namen der Hotelgäste?
3. Hunde sind treue Tiere.
4. Arbeiten in den Firmen noch Rentner?
5. Warum bieten Sie den Kunden die alten Prospekte an?
6. Die Patienten haben auf den Zimmern Fernseher.

Cvičení 24

Tvořte dvojice vět podle vzoru:

s Auto / neu

→ Ich brauche ein Auto. Muss das Auto neu sein?

1. e Pause / lang

2. s Messer / scharf

3. r Freund / reich

4. e Flasche / voll

5. r Hund / reinrassig

6. e Sekretärin / hübsch

7. r Mann / ledig

8. e Pistole / geladen

Cvičení 25

Doplňte určitý nebo neurčitý člen:

a)

1. Du kennst noch nicht Herrn Schwarz, _____ neuen Mieter aus _____ Nebenwohnung? Er hat _____ attraktive blonde Frau und _____ bildhübsche Tochter. _____ Dame hat außerdem noch _____ Sohn aus _____ ersten Ehe und _____ Tochter studiert an _____ Karlsuniversität.

2. Mach sofort _____ Fenster zu! Oder willst du, dass _____ neuen Nachbarn dich hören? Woher hast du denn _____ Informationen? Aber sag _____ Wahrheit!

3. Du weißt ja, _____ Wände _____ Neubauwohnung sind so dünn

b)

1. Schau mal, Vati, da drüben auf _____ Berg steht _____ Kirche! Ist das nicht _____ herrlicher Anblick?

2. O Gott, das ist ja _____ Burg, _____ typisches Beispiel _____ gotischen Baukunst _____ 13. Jahrhunderts! Siehst du denn nicht _____ charakteristischen Rundturm? _____ Kirche! Du musst in _____ Schule besser aufpassen!

Cvičení 26

Doplňte určitý nebo nulový člen:

- Leben in _____ Böhmen noch _____ Bären?
- Kennst du in _____ BRD eine andere Stadt als _____ München?
- _____ Schweiz grenzt an _____ Österreich, _____ Italien, _____ Liechtenstein, _____ Frankreich und _____ BRD.
- In _____ Alpen liegt noch _____ Schnee.
- Dürfen _____ Araber _____ Fisch essen?
- _____ Fleisch auf _____ Teller ist hart.
- Herr Ober, _____ Damen möchten noch _____ Whisky mit _____ Eis.
- Zu _____ Weihnachten bekommen wir _____ Fahrräder.
- Haben Sie schon _____ Durst?
- Ich hätte gern ein Pfund _____ Tomaten.
- Wie viel Liter _____ Bier trinkt _____ Karl täglich?
- Ich habe _____ Angst, dass _____ Eltern kommen; bitte schließ _____ Tür ab!

Cvičení 27

Doplňte členy, pokud je třeba:

- Ich wohne in _____ Einfamilienhaus mit _____ Garten nicht weit von _____ Karlsbad.
- _____ Haus ist schon alt und _____ Garten ist nicht groß.
- Aber _____ Ort ist ruhig und _____ Wohnung in _____ Stadt ist heute nicht billig.
- In _____ Stadt fahre ich mit _____ Bus.
- _____ Bus hält vor _____ Kirche gegenüber _____ Gasthaus.
- Ich möchte mir _____ Auto kaufen, aber _____ Benzin ist jetzt zu teuer.
- Ich habe nur ein Kind, _____ Tochter.
- Sie ist noch _____ Schülerin und in _____ Schule hat sie _____ Schwierigkeiten, vor allem in _____ Mathematik.

9. Mein Mann ist _____ Kellner und arbeitet in _____ Deutschland in _____ Motel bei _____ Stuttgart.
10. Jeden Monat schickt er uns _____ Geld.
11. Ich habe auch _____ Hobby – ich lese gern _____ Bücher, vor allem _____ Krimis.
12. Abends sitze ich oft auf _____ Balkon, trinke _____ Kaffee und rauche _____ Zigaretten.
13. Ich bin _____ Hausfrau und _____ Beruf gefällt mir sehr.

Cvičení 28

Vyjádřete číselné údaje podle vzoru:

- a) Die Brücke ist 10 Meter breit.
→ Die Brücke hat eine Breite von 10 Metern.
1. Der Kirchturm ist 102 Meter hoch.
2. Die Strecke ist 15 Kilometer lang.
3. Der Fluss ist 3 Meter tief.
4. Die Eisdecke ist 30 Zentimeter dick.
- b) Der Durchmesser der Säule beträgt 60 Zentimeter.
→ Die Säule hat einen Durchmesser von 60 Zentimetern.
1. Die Stärke der Mauer beträgt zweieinhalb Meter.
2. Das Gewicht des Steinblocks beträgt 6 Tonnen.
3. Die Fläche des Grundstücks beträgt 2400 Quadratmeter.
4. Das Volumen des Zylinders beträgt 1500 Kubikzentimeter.

Cvičení 29

Přeložte:

1. V Praze si prohlédneme Karlův most, Pražský hrad, Národní divadlo a paláce na Malé Straně.
2. Dveře autobusu jsou už otevřené.
3. Máte pokoj s balkonem?
4. Petře, vyčisti si ještě zuby!
5. Kde je tady nablízku pošta?
6. Jaká byla cesta?
7. Čtvrtá kapitola začíná na straně 20.
8. Syn hraje tenis a dcera cvičí na klavír.
9. Dal bych si ještě láhev minerálky.